

RYZÍ ÚVĚRY.

Úvěrem „naturálním“, to jest půjčkami věcí, přesunuje se pravidelně jen soukromoprávní vlastnictví k určitým hospodářským statkům, u peněžních úvěrů, peněžních zápůjček je účinek širší: postupuje se jimi nárok na příslušnou poměrnou část všech trvajících hospodářských statků, postupuje se kupní síla, kterou je možno na trhu statků uplatnit. Nových hospodářských statků ani peněžní úvěr netvoří, ale tím, že převádí nově vzniklý finanční kapitál z rukou nepodnikatelských do rukou podnikatelských anebo uvolňuje pomocí úvěrových peněz buď pohledávku za prodané zboží na úvěr anebo mobilisuje jimi dokonce latentní kupní sílu v produkovaném dosud neprodaném zboží trčící, napomáhá produkci nových hospodářských statků, zrychluje ji. Umožňuje totiž v těchto dvou posléze uvedených případech, aby si prodavač nebo producent zatím „vypůjčil“ potřebné prostředky produkci od jiných odvětví produkčních na vrub očekávaných příštích důchodů určitých kupců zboží na úvěr nebo na vrub neznámých poživatelů příštích důchodů, čímž se v obou těchto případech zvyšuje oběh statků a tím se nepřímou nahrazují dočasně statky samy, jako by se bylo zdánlivě zvýšilo jejich množství.

Ještě dále jdou v tomto směru tak řečené úvěry r y z í. Jimi tvoří se f i k t i v n é, f o r m á l n é f i n a n č n í k a p i t á l y, jež pak jako fiktivná kupní síla soutěží na trhu statků s kupní silou skutečnou, reálnou.

Ryzí úvěry mohou vzniknouti dvojím způsobem, zůstavíme-li úmyslně stranou inflační emisi papírových státovek anebo inflační emisi bankovek cedulovou bankou, totiž na úhradu osobních správních nákladů nebo podobně „ztrátově“ vydávaných, kteréžto případy tvoří kapitolu pro sebe. Jsou to především zápůjčky, jež obchodní banky a peněžní ústavy povolují na „pasivné“ účty žirové na způsob emise neuhrazených bankovek cedulových bank, tak že banka nepovoluje takovýto úvěr ze svých aktiv, nýbrž na vrub všech držitelů věcných statků, jež se za tyto úvěry kupují. Povolí-li banka totiž někomu takovýto „pa-

sivný" žirový účet a dovolí, aby na ni vydával šeky, ač nijaké úhrady prve nesložil, a majitel účtu vydávané šeky dává do širšího oběhu, jde tu o obdobný případ jako u bankovek: v mezidobí, po něž šek obíhá, rozmnožuje podobně jako neuhrazené bankovky peněžní oběživo, zakládá novou kupní sílu, o niž dosavadní kupní síla vzrůstá, aniž by zároveň byly nové statky produkovány, jak v pravidelných případech býti musí, nemá-li takováto dodatková kupní síla žíti na úkor kupní síly dosavadního oběživa, to jest působiti inflačně na ceny, kdyby nebyl tento její vliv jinými vlivy potlačován.

Druhý druh ryzích úvěrů jsou úvěry poskytované cedulovými bankami eskomptem finančních směnek, t. j. směnek na podkladě ryze osobního úvěru vydávaných, a neuhrazenými bankovkami vyplácených. Jde tu sice vlastně o případ *in theoria*, ale je třeba o něm uvažovati z důvodů zásadních, jak dále uvidíme.

Obojí tyto ryzí úvěry se poskytují na rozdíl od běžných produkčních úvěrů ostatních, jež povolují necedulové banky v mezích dosavadního peněžního oběživa, anebo jež povolují cedulové banky, vydávající sice bankovky neuhrazené, ale jen eskomptem směnek na peníz prodaného zboží vydaných — bez přímého spojení s příští produkcí nových statků a zároveň s ní vznikající novou kupní silou a novými důchody, z nichž se v pravidelných případech u běžných obyčejných produkčních úvěrů, povolených buď na prodané, ale nezaplacené produkty, anebo na produkty ani dosud neprodané, poskytnuté úvěrové částky splácejí. V obou těchto případech věcnými statky podložených úvěrů vypůjčuje si nabyvatel úvěrových peněz zatím hospodářské statky, jež za tyto peníze kupuje, ze společného národního souboru hospodářských statků s podmínkou, že vypůjčené statky tomuto souboru vrátí ze statků nově pomocí oněch vypůjčených statků produkovanych; toto vrácení vypůjčených statků společnému národnímu majetkovému souboru se provede tím, že dlužník peněžní výpůjčku cedulové bance splatí, čímž ony neuhrazené bankovky a dodatečná kupní síla jimi představovaná z oběhu vymizí. Kdežto u ryzích úvěrů nabývají majitelé „pasivných“ žirových účtů anebo ryze úvěrových bankovek práva, nabývati za vydávané šeky a bankovky hospodářských statků, to jest vypůjčovati si je od společného národního souboru majetkového, aniž by byl podmínkou tohoto úvěru vztah buďto k pohledávce za prodané zboží na úvěr anebo k určité zásobě neprodaného zboží. Musí proto býti při povolování těchto úvěrů zachovávána tím větší opatrnost v tom směru, že jich dlužník užije jen k opatření oběžných prostředků produkčních, ne k účelům investičním, aby takto vytvořená fiktivná kupní síla byla také vskutku jen dočasnou výpomocí, jako svrchu zmíněné běžné produkční úvěry

obyčejné, která umožňuje, aby nový děj produkční byl zahájen dříve než produkty dosavadní produkce jsou zpeněženy.

Pokud se tyto ryzí úvěry povolují v podobě „pasivních“ žirových účtů, není nebezpečno, že by se jich zneužilo k dlouhodobým investicím produkčním, neboť šeky obíhají poměrně krátkou dobu a sám okruh klientely žirových bank a vzájemný styk těchto bank bývá poměrně úzký. Mimo to mají takovéto ryzí úvěry necedulových bank jakousi bezpečnostní protiváhu v tom, že jsou tyto banky a peněžní ústavy při nich vázány zřeteli na vlastní svoji peněžní pohotovost, poněvadž musí často býti tyto šeky vypláceny hotově. Další záruku proti zneužívání těchto ryzíh úvěrů se strany dlužníků tvoří jako u všech úvěrů vlastní soukromohospodářské zájmy dlužníků, vždyť nikdo nepřijímá výpůjček, za něž musí platiti úrok, nedoufá-li jimi produkovati aspoň tolik, aby mohl výpůjčku beze ztráty vrátiti, leda že by šlo o zřejmé jednání podvodné.

Větší opatrnosti by bylo třeba, kdyby byly takovéto ryzí úvěry poskytovány cedulovými bankami a byly vypláceny neuhrazenými bankovkami. I tu musilo by se hlavně dbáti toho, aby se tyto zápůjčky povolovaly jen na krátkou dobu, aby mohly býti užívány jen k o b ě ž n ý m účelům produkčním. Tím méně by se jich smělo užívat k nákupům netěžebného jmění anebo k účelům spotřeby mimoprodukční. Ale pokud by se zachovávaly tyto výhrady, nebyly by ani takovýmito ryzími úvěry do oběhu dané neuhrazené bankovky nebezpečné, a nemohly by míti inflačního vlivu na ceny, vždyť i u nich je v podstatě aspoň nepřímo zaručeno úrokovou povinností, že jich bude užito k produkci, tedy přece jen ve spojení se vznikem nových statků na jedné straně a se vznikem kupní síly a důchodů na druhé straně, a že tedy i tu jde o dočasnou výpůjčku hospodářských statků ze společného souboru národního majetku, jen aby produkce mohla býti na vrub dočasně nezaměstnaných pomůcek produkčních provozována, třeba že se tu tedy produkce spíše zvětšuje než urychluje a může vskutku tímto způsobem snáze dojiti k relativně nadprodukcí než v případech pravidelného úvěru směnečného eskomptem směnek vydaných za prodané zboží.

A poněvadž se mimo to takovýmito bankovkami ryzího úvěru každým způsobem zvyšuje oběh dosavadních hospodářských statků a tímto zvýšeným oběhem statků je částečně rušen vliv zvýšeného oběživa, nedochází ani tu za okolností jinak pravidelných k inflačním přesunům cenovým. Jsou tedy obavy cedulových bank před „finančními“ směnkami silně přehánány.

Ostatně lombardují-li cedulové banky státní dlužní úpisy neinvestiční, státní renty, vydané k účelům ryze správním, je to případ s hlediska inflačního nebezpečnější: vždyť tu zvyšuje se

oběživo, ač byly státem příslušné hospodářské statky za výpůjčku opatřené spotřebovány, a není tu ani naděje, že budou se strany státu novou produkcí nahrazeny.

Mimo to lombardují cedulové banky také akcie čelnějších větších bank a společností průmyslových a dopravních. Vlastně by se ani za účelem převodu soukromoprávního vlastnictví akcií nemělo zvyšovati peněžní oběživo, poněvadž množství obíhajících peněz je přizpůsobeno i té potřebě, jež vyžadují jak převody vlastnictví národního jmění, ať už in natura nebo podílnickými úpisy, tak převody úsporných finančních kapitálů. Ale poněvadž zmíněné lombardní výpůjčky u cedulových bank jsou krátkodobé, vyžádané hlavně k účelům spekulacním, bursovním, jimiž se majetkové převody uměle zvyšují, čímž zároveň se zvyšuje potřeba oběživa, je tím zároveň vysvětleno, proč ani tímto způsobem vydané bankovky nezpůsobují inflace.